

Wat de Pano 'Niet meer naar school' niet haalde

Onvrijwillige schoolafwezigheid vergt een domeinoverschrijdende en multidisciplinaire aanpak

Beno Schraepen (beno.schraepen@ap.be)
vrijdag 8 mei 2026

De Pano-reportage stelde scherp op de groeiende en steeds jongere groep van 'schoolweigeraars'. De term schoolweigering of ook schoolangst, -fobie, insinueert dat het probleem bij het kind of de thuisomgeving ligt, terwijl ook ouders niets liever willen dan dat hun kind naar school zou gaan. De impact op het gezin, de relatie tussen partners, het onbegrip van de omgeving, en niet te vergeten op de sociale en emotionele ontwikkeling van deze kinderen en jongeren valt niet te onderschatten. Dit gaat voor alle partijen gepaard met gevoelens van falen, verdriet, schaamte of machteloosheid en wanneer een van de ouders moet thuisblijven, heeft dat een weerslag op het gezinsinkomen.

Schoolweigering wordt internationaal 'onvrijwillige schoolafwezigheid' genoemd, wat de leerling en ouders ontschuldigt. Het onvrijwillige verwijst naar iets wat hen overkomt, maar ook naar een complexiteit waarin verschillende oorzaken en gevolgen samen komen. Aan de basis kan een opeenstapeling van eerdere kleine traumatische (school)ervaringen liggen die er toe leiden dat de leer- of schoolomgeving als onveilig of stresserend wordt aanvoeld. De leerling vindt weinig aansluiting bij leeftijdsgenoten, wordt door de leerkrachten niet begrepen of begrijpt niet wat er verwacht wordt. De school-, klas-, of lesstructuur past niet, zorgt voor overprikkeling, is te rigide of net te weinig uitdagend. Het is niet toevallig dat vooral neurodivergente leerlingen zo hard botsen met leeromgevingen die op maat gemaakt zijn van de neurotypische normgroep. Als je niet aan de norm en verwachtingen voldoet, stapelen in een prestatiegerichte en (be)oordelende omgeving de negatieve ervaringen zich op. Wanneer het niet lukt in het gewoon dan schuiven we door naar het buitengewoon onderwijs met haar extra omkadering. Helaas, schooluitval neemt er meer en sterker toe dan in het gewoon onderwijs. Ondertussen nemen de vragen voor Bednet jaar na jaar toe en is het aantal leerlingen dat gebruik maakt van Tijdelijk onderwijs aan huis (TOAH) de voorbije vijf jaar met 48% gestegen. De cijfers rond schooluitval zijn altijd een onderschatting. Sommige leerlingen zitten officieel op school, maar mogen enkel komen de dag wanneer er leersteun is. Het betreft een diverse groep kinderen en jongeren elk met hun eigen realiteit.

Hiermee wordt de vinger op de systemische wonde gelegd. De Vlaamse verkokering binnen de domeinen onderwijs, welzijn, gezin en gezondheid staat een geïntegreerde aanpak in de weg. Ondersteuning komt te laat, verantwoordelijkheden worden doorgeschoven en niemand behoudt het overzicht of zorgt voor opvolging. Leerkrachten zijn weinig geprofessionaliseerd, de nodige expertise in en rond de school ontbreekt en samenwerking tussen school, ouders en

welzijnsactoren verloopt moeizaam en traag. Uiteindelijk staan leerling en gezin er alleen voor. Hoe langer een leerling niet naar school gaat, hoe moeilijker het wordt om dat te keren.

Onvrijwillige schoolafwezigheid, en bij uitbreiding schooluitval, zijn niet door een school of ouders alleen op te lossen. Van scholen vraagt dit naast een flexibele organisatie van omgeving en leeractiviteiten, samenwerking met welzijnspartners en psycho-sociale hulpverlening rond de leerling en thuiscontext. Van de leerling dienen we te weten komen hoe die leert en tot succeservaringen komt, wat daarvoor nodig is en hoe dat te bieden valt in een schoolse context. De gezinscontext vraagt (tijdelijke) ondersteuning, mogelijke oplossingen en een toekomstperspectief. Dit kan enkel met een duidelijke regie vanuit een domeinoverschrijdende multidisciplinaire aanpak op lokaal niveau rond de leerling, het gezin en de school. Het leerrecht staat onder druk, er zijn te veel kanaries in de koolmijn.